

SAEIMAS PAVEIKTO 2024. GADĀ KORUPCIJAS MAZINĀŠANAS JOMĀ RAKSTURO “MĒRĶTIECĪGA STAGNĀCIJA”

Lai novērtētu Saeimas darba progresu pretkorupcijas un labas pārvaldības jomā, 2023. gadā biedrība “Sabiedrība par atklātību – Delna” (Delna) kopā ar ekspertiem sastādīja 14. Saeimas darbu sarakstu. Ar ieteikumiem par 14. Saeimas darbiem dalījās:

- **Valts Kalniņš**, politologs, sabiedriskās politikas centra “Providus” asociētais pētnieks,
- **Līna Austra Putāne**, Latvijas Pilsoniskās alianses politikas koordinatore,
- **Guntars Laganovskis**, LV Portāla Ārlietu un izglītības redaktors,
- **Didzis Melķis**, platformas ManaBalss komunikācijas vadītājs,
- **Māris Pūķis**, Latvijas Pašvaldību savienības vecākais padomnieks,
- **Krista Asmusa**, trauksmes celšanas eksperte, Delnas juridiskā konsultante.

Apkopojot ekspertu ieteikumus, Delna izvirzīja Saeimas deputātiem [36 darāmos darbus 9 tēmās](#):

- informācijas atklātības uzlabošana,
- naudas ietekmes politikā mazināšana,
- godprātība un ētika publiskajā sektorā,
- pārdomāta un konsekventa valsts personālpolitika,
- publisko iepirkumu sistēmas uzlabojumi,
- valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību pārvaldības problēmu novēršana,
- institucionāli risinājumi cīņai pret korupciju,
- atbalsts kvalitatīvāku lēmumu pieņemšanai publiskajā sektorā un sabiedriskajai kontrolei pār publisko sektoru,
- trauksmes cēlēju nozīmes stiprināšana.

2023. gada decembrī Delna publicēja pirmo izvērtējumu par 14. Saeimas paveikto un secināja, ka vairums identificēto jautājumu nav tikuši risināti. Atsevišķos jautājumos bija vērojams ierobežots progress. Delna pozitīvi vērtēja to, ka 14. Saeima atsāka darbu pie Kārtības ruļļa grozījumiem un deputāti demonstrēja atvērtību priekšlikumiem. Delnas ieskatā, veicot grozījumus Kārtības ruļlī, ir iespējams atrisināt virkni darbu sarakstā iekļauto uzdevumu, piemēram, piešķirt Valsts kontrolei pilnvaras veikt Saeimas budžeta revīziju, noteikt Saeimas Ētikas un mandātu komisijai, ka tā drīkst izskatīt trešo pušu iesniegumus.

Arī šogad 2024. gada septembrī, divus gadus pēc 14. Saeimas darba uzsākšanas, Delna izvērtēja 14. Saeimas darbu izpildi, pārrunājot tos ar ekspertiem:

- **Valtu Kalniņu**, politologu, sabiedriskās politikas centra PROVIDUS asociēto pētnieku,
- **Līnu Austru Putāni**, Latvijas Pilsoniskās alianses politikas koordinatori,
- **Didzi Melķi**, ManaBalss komunikācijas vadītāju,
- **Kristu Asmusu**, Delnas juridisko konsultanti un trauksmes celšanas eksperti.

Delnas un ekspertu skatījumā 14. Saeimas laikā ir panākts progress vairākos izvirzītajos darbos.

1. Saeima 2024. gada 26. septembrī galīgajā lasījumā atbalstīja grozījumus Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā, 2025. gada laikā valsts finansējuma apmēru politiskajām partijām atstājot 2024. gada līmenī.
2. 2023. oktobrī valdība atbalstīja valstspilsētu un novadu pašvaldību vēlēšanu komisijas, vēlēšanu iecirkņa komisijas priekšsēdētāja, sekretāra un komisijas locekļu, tostarp pieaicināto civildienesta ierēdņu un citu speciālistu no vēlētāju vidus darba stundu tarifa likmes paaugstināšanu.
3. 2024. gada 15. februārī Saeima galīgajā lasījumā atbalstīja Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (KNAB) iniciētos priekšlikumus grozījumiem likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”. Atbalstītie grozījumi paredz, ka valsts augstākajām amatpersonām turpmāk drīkstēs piederēt akcijas uzņēmumos, kas saņem valsts finanšu līdzekļus, ja tie ir iegūti atklāta konkursa rezultātā un amatpersona uzņēmumā nav patiesā labuma guvējs vai individuālais komersants.
4. 14. Saeimas laikā ir izstrādāta Administratīvās kapacitātes ceļa karte (2021-2027), kuras galvenā prioritāte ir iestāžu veikspējas stiprināšana ar mērķi uzlabot valsts pārvaldes institūciju spēju nodrošināt caurskatāmu, efektīvu un uzticamu kohēzijas politikas īstenošanu.

Eksperti ir vienprātis, ka būtisku izmaiņu pretkorupcijas un labas pārvaldības jomā pēdējā gada laikā nav un dažos izvirzītajos darbos novērota pat mērķtiecīga stagnācija.

[Delna pauž nožēlu par Saeimas deputātu lēmumu](#) neatbalstīt likumprojektā “Grozījumi Krimināllikumā” (Nr.579/14) uz otro lasījumu iesniegtos priekšlikumus saistībā ar kriminālatbildības noteikšanu par aizliegtu vienošanos publiskā iepirkumā. Publiskajiem iepirkumiem ir būtiska loma demokrātiskā, tiesiskā valstī, jo, piemērojot iepirkuma procedūru, tiek nodrošināta visas sabiedrības labklājība. Publiskie iepirkumi veicina valsts budžeta efektīvu izlietošanu un ekonomisko attīstību. Tie ietekmē arī tādus procesus kā bezdarba mazināšanās, nodarbinātības apstākļu uzlabošanās, vides jautājumu risināšana, nodokļu iekasēšana, korupcijas izskaušana, uzņēmējdarbības attīstība u.tml. Tādēļ valstij ir jāveido tāds tiesiskais regulējums, kas nodrošina brīvu konkurenci par iepirkuma līguma slēgšanu, procesa pārskatāmību un vienādu attieksmi pret visiem pretendentiem, lai izvēlētos visizdevīgāko

piedāvājumu un slēgtu līgumu ar pretendentu, kas piedāvā visefektīvāko iespēju, kā izlietojama nodokļu maksātāju nauda.

2024. gadā veiktās aptaujas "Trauksmes celšanas uztvere un izpratne sabiedrībā" dati norāda, ka sabiedrībā trūkst informētības un izpratnes par trauksmes celšanu, tikai 43% aptaujāto būtu gatavi celt trauksmi par pārkāpumiem savā uzņēmumā. Delnas ieskatā 14. Saeimai ir jāveicina sabiedrības izpratne par trauksmes celšanu un jānorāda uz to, kā sociāli atbildīgu rīcību.

Eiropas Komisija 2024. gada tiesiskuma ziņojumā Latvijai (Rule of Law Report) jau vairākus gadus norāda uz problēmām par nenoregulētu interešu pārstāvības (lobēšanas) atklātības jautājumu. Lai arī Interešu pārstāvības atklātības likums Latvijā tika pieņemts 2022. gada oktobrī un stājās spēkā 2023. gada 1. janvārī, tā praktiskā darbība un rezultāti vēl nav novērojami. Piemēram, vērtējums par to, vai par minētā likuma pārkāpumiem būtu nepieciešams paredzēt sankcijas, tiek plānots tikai 2025. gadā. Tāpat arī interešu pārstāvības reģistru un deklarēšanas sistēmu paredzēts ieviest tikai no 2025. gada 1. septembra.

Cenu aptaujas joprojām ir aktuāla problēma, kas jārisina 14. Saeimai. Delna gadiem norāda, ka ir vērojams atklātības trūkums un pastāv riski, kas var ne tikai novest pie negodprātīga un nepamatota pašvaldības budžeta izlietojuma, bet arī mazināt uzņēmēju vēlmi pieteikties konkursiem, līdz ar to mazinās konkurence un potenciāli var kristies preču un pakalpojumu kvalitāte. 14. Saeimas darbības laikā Delna ir nosūtījusi trīs vēstules Daugavpils pilsētas pašvaldībai ar lūgumu skaidrot, kā pašvaldība organizēja padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu demontāžu. Pašvaldība bija noteikusi objektīvi nesamērīgus termiņus cenu aptaujas piedāvājumu iesniegšanai – nepilnu vienu diennakti, kas radīja šaubas par saņemta piedāvājuma saimniecisko izdevīgumu un pašvaldības godprātību pretendenta izvēlē.

Kopsavilkums

Pārskats detalizēti atspoguļo 14. Saeimas un valsts institūciju progresu un trūkumus korupcijas mazināšanas, atklātības un labas pārvaldības rekomendāciju izpildē. Neviena no 36 rekomendācija nav pilnībā izpildīta. Tikai 5 no 36 rekomendācijas ir daļēji izpildītas, piemēram, partiju finansēšanas likuma grozījumi, atlīdzības paaugstināšana vēlēšanu komisiju locekļiem, interešu konflikta pārvaldības uzlabošana un valsts atbalsta piešķiršana NVO. 14. Saeimai ir jāveic 31 rekomendācijas pilnīga izpilde un 5 gadījumos jāpabeidz iesāktais darbs.

Daudzas būtiskas rekomendācijas, piemēram, publiskā sektora līgumu atklātība, korupcijas tiesu spriedumu caurskatāmība, valsts amatpersonu deklarāciju pārbaude un cīņa pret korupciju privātajā sektorā, paliek neizpildītas.

Informācijas atklātība joprojām ir nepietiekama, jo netiek publicēti publiskā sektora līgumi un tiesas spriedumi korupcijas lietās. Nav veicināta sistemātiska amatpersonu deklarāciju pārbaude. Tāpat joprojām nav ieviesti efektīvi mehānismi, kas mazinātu interešu konfliktus un

palielinātu atklātību valsts pārvaldē un kapitālsabiedrību darbībā. Jāsecina, ka kopumā arī korupcijas apkarošanā progress ir minimāls.

14. Saeimas deputāti līdz šim nav sekmējuši darbu izpildi, tādēļ aicinām ikvienu Saeimas deputātu iesaistīties pret negodprātību, korupciju un atbildīguma, kā arī atklātības trūkumu, pieņemot izlēmīgus lēmumus, kas uzlabotu arī Latvijas rezultātu Korupcijas uztveres indeksā. [2023. gada Latvijas rezultāts Korupcijas uztveres indeksā](#) ir uzlabojies par vienu punktu, salīdzinot ar 2021. un 2022. gadu, sasniedzot 60 punktu atzīmi. Latvija turpina atpalikt no daļas Eiropas Savienības un OECD (Eiropas sadarbības un attīstības organizācijas) valstu, zaudējot iespēju, ka izdosies pietuvoties Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027. gadam noteiktajam mērķim – 2024. gada rezultātos sasniegt 64 punktus, 2027. gadā – 67 punktus.

Delna turpinās sekot līdzi 14. Saeimas darbu izpildei, tādēļ aicinām ikvienu, kas novēro aizdomīgu, negodprātīgu vai prettiesisku rīcību, neklusēt un vērsties pie lēmumu pieņēmējiem (Saeimas deputātiem) un/vai atbildīgajām iestādēm.

PĀRSKATS PAR 14. SAEIMAS PROGRESU NOZĪMĪGĀKO REKOMENDĀCIJU IZPILDĒ KORUPCIJAS MAZINĀŠANAS, ATKLĀTĪBAS UN LABAS PĀRVALDĪBAS VEICINĀŠANAI

Nr.	Rekomendācija Saeimai	Progress
1. Informācijas atklātības uzlabošana		
1.1.	Publiskā sektora noslēgto līgumu publicēšana internetā kā priekšnoteikums tam, lai tie stātos spēkā.	Nav izpildīts.
1.2.	Iestāžu mājas lapās publicēts saraksts ar to informāciju, kurai iestāde ir noteikusi ierobežotas pieejamības statusu.	Nav izpildīts. Normatīvajos aktos paredzētas personas tiesības iepazīties ar iestādes ierobežotas pieejamības informācijas sarakstu, kurā iekļauj informācijas veidus, tēmas, atsevišķus dokumentus un to veidus, tomēr iestādēm nav noteikts pienākums šos sarakstus publicēt to mājas lapās. Dažas iestādes šos sarakstus publicē, kaut arī tām nav šāda pienākuma, tomēr saraksti nav viegli atrodamā.
1.3.	Valsts pārvaldē kādai iestādei noteikta atbildība rūpēties par informācijas atklātību.	Nav izpildīts.
1.4.	Tiesas spriedumos par korupcijas jautājumiem vairs netiek slēpti (anonimizēti) notiesāto personu vārdi.	Nav izpildīts.

1.5.	Plašāka ar Saeimu saistītās informācijas pieejamība. Piemēram, publiski pieejama informācija par izsniegtajām caurlaidēm, bez kavēšanās publiskoti Saeimas komisiju sēžu audio ieraksti.	Nav izpildīts.
1.6.	Par vēlēšanu kandidātiem sniedzamās informācijas apjoma paplašināšana, nosakot pienākumu sniegt informāciju par partejisko piederību un paredzot sodus partijām par kandidātu iesniegtu nepatiesu informāciju.	Nav izpildīts.
1.7.	Atvērti dati par politisko finansējumu, partiju biedriem un valsts amatpersonu sarakstiem, turpinot ar korupcijas novēršanu un politiskās godprātības spēcīnāšanu saistīto datu kopu atvēršanu.	Nav izpildīts. Lai novērstu politisko partiju nelikumīgu finansēšanu , kas izkropļo godīgas konkurences principus starp politiskajām partijām, Saeimas Juridiskā komisija 18.septembrī trešajam lasījumam atbalstīja grozījumus Krimināllikumā. Ar tiem iecerēts samazināt nelikumīgā finansējuma sliekšni, no kura iestājas kriminālatbildība. Lai grozījumi stātos spēkā, tie vēl galīgajā lasījumā jāatbalsta Saeimai.
2. Naudas ietekmes uz politiku mazināšana		
2.1.	Pārskatīts valsts finansējuma apmērs Latvijas partijām, lai paaugstinātu partiju darba kvalitāti, veicot savas funkcijas un nekļūstot atkarīgām no privātiem ziedojumiem.	Daļēji izpildīts. Saeima 26. septembrī galīgajā lasījumā atbalstīja grozījumus Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā, 2025. gada laikā valsts finansējuma apmēru politiskajām partijām atstājot šī gada līmenī. Par steidzamiem atzītos grozījumus Saeima uzreiz skatīja divos lasījumos, galu galā partiju finansējuma iesaldēšanu parlamentā atbalstīja vienbalsīgi.
2.2.	Pienācīgas atlīdzības nodrošināšana Saeimas vēlēšanu komisiju dalībniekiem.	Daļēji izpildīts. 2023. oktobrī Valdība atbalstīja valstspilsētu un novadu pašvaldību vēlēšanu komisijas, vēlēšanu iecirkņa komisijas priekšsēdētāja, sekretāra un komisijas locekļu, tostarp pieaicināto civildienesta ierēdņu un citu speciālistu no vēlētāju vidus darba stundu tarifa likmes paaugstināšanu.
2.3.	Izvērtēta iespēja likvidēt partiju apvienības kā politisko organizāciju darbības formu un atjaunot vēlētāju apvienības dalībai pašvaldību vēlēšanās.	Nav izpildīts.
3. Godprātība un ētika publiskajā sektorā		
3.1.	Nodrošināta regulāra, sistemātiska valsts amatpersonu deklarāciju pārbaude.	Nav izpildīts.

3.2.	Veicināta interešu konfliktu dokumentēšana un novēršana. Piemēram, ieviest sankcijas, ja netiek sniegta informācija par interešu konfliktu.	Nav izpildīts.
3.3.	Interesu konfliktu pārvaldības sistēmas paplašināšana, iekļaujot neatalgotos ārštata padomniekus, tai skaitā publicējot informāciju par citiem viņu saņemtajiem ienākumiem.	Daļēji izpildīts. 2024. gada 15. februārī Saeima galīgajā lasījumā atbalstīja KNAB iniciētos priekšlikumus grozījumiem likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā". Grozījumi paredz vairākas izmaiņas, tostarp precizēts pienākums valsts amatpersonai novērst un nenonākt interešu konflikta situācijā, ja tā kādā komercsabiedrībā ir patiesā labuma guvējs.
3.4.	Sašaurinātas pašvaldību deputātu amatu savienošanas iespējas, liedzot iespēju pašvaldību deputātiem ieņemt amatu pašvaldības iestādēs, kuras saņem pašvaldības budžetu.	Daļēji izpildīts. 2024. gada jūnijā pieņemtais likumprojekts "Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" " paredz stingrākus ierobežojumus amatu savienošanai valsts amatpersonām, tai skaitā attiecībā uz amatu ieņemšanu publisko personu kapitālsabiedrībās un publisko personu kontrolētajās kapitālsabiedrībās.
3.5.	Pienākums valsts amatpersonām gadskārtējā deklarācijā norādīt informāciju par darbību kā padomes locekļiem vai biedriem nevalstiskās organizācijās.	Nav izpildīts.
3.6.	Paredzēt publiskas institūcijas vadītājam plašāku piekļuvi padoto amatpersonu deklarāciju nepublicējai daļai.	Nav izpildīts.
3.7.	Paredzēt iespēju Saeimas ētikas komisijai pēc būtības izskatīt trešo pušu iesniegumus par iespējamiem ētikas normu pārkāpumiem deputātu rīcībā.	Nav izpildīts.
4. Pārdomāta un konsekventa valsts personālpolitika		
4.1.	Profesionāla to kandidātu kvalifikācijas vērtēšana, veicot sistemātisku kandidātu reputācijas izvērtējumu, tiem kandidātiem, kuri tiek virzīti augstiem pārvaldes un tiesu varas amatiem ar Saeimas balsojumu.	Nav izpildīts.
4.2.	Izvērtētas iespējas nacionālā līmenī sniegt atbalstu pašvaldībām personālpolitikas veidošanā.	Nav izpildīts.
5. Publisko iepirkumu sistēmas uzlabojumi		
5.1.	Izvērtēt iespēju noteikt, ka Elektronisko iepirkumu sistēmā (EIS) publicējami iepirkumu līgumi neatkarīgi no to līgumcenas, proti, publicēt t.s. "zemsliedzīgu iepirkumu" līgumus.	Nav izpildīts. <u>2024.gada 1. jūlijā stājas spēkā grozījumi</u> Publisko iepirkumu likumā, kas nosaka, ka pasūtītājs var izdarīt grozījumus iepirkuma dokumentācijā. Taču netika

		ņemti vērā Delnas rekomendācijas.
5.2.	Publisko iepirkumu likumā standartizēt zemsliedzīgu iepirkumu veikšanas procedūras.	Nav izpildīts.
5.3.	Paplašināt Iepirkumu uzraudzības biroja (IUB) kompetenci, nosakot prasību izskatīt arī trešo pušu iesniegumus.	Nav izpildīts.
6. Valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību pārvaldības problēmu novēršana		
6.1.	Profesionāli atlases kritēriji pašvaldību kapitālsabiedrību (t.i. to meitasuzņēmumu) valdēs un padomēs un līdzsvarota ierēdņu un nozares ekspertu pārstāvniecība nominācijas komisijās.	Nav izpildīts.
6.2.	Ieviesta atklāta, caurspīdīga un atbildīga valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību atskaitīšanās prakse, kas balstīta korporatīvās pārvaldības un sociālās atbildības principos, (t.sk. par pretkorupcijas pasākumiem).	Nav izpildīts.
7. Institucionāli risinājumi cīņai ar korupciju		
7.1.	KNAB vai citai premjerministra pārraudzībā esošai iestādei tiek uzticēta valsts politikas un jaunu likumprojektu izstrāde korupcijas novēršanas jautājumos.	Nav izpildīts.
7.2.	KNAB spēcīgā attiecībā uz spēju izmeklēt sarežģītas korupcijas lietas.	Nav izpildīts.
7.3.	Atrasts piemērots institucionāls risinājums cīņai pret korupciju privātajā sektorā.	Nav izpildīts.
7.4.	Nodrošināta valsts pretkorupcijas plāna (Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādņu) ikgadēja pārskatīšana un sabiedrības informēšana.	Nav izpildīts.
8. Atbalsts kvalitatīvāku lēmumu pieņemšanai publiskajā sektorā un sabiedriskajai kontrolei pār publisko sektoru		
8.1.	Publiskā sektora darbiniekiem sniegta reālas iespējas un pienākums pastāvīgi atjaunot savas zināšanas (t.sk. Saeimas un pašvaldību deputātiem).	Nav izpildīts.
8.2.	Saeimas budžeta revīzija uzticēta Valsts kontrolei, un vērtēta arī budžeta izlietojuma lietderība.	Nav izpildīts.
8.3.	Ilgtermiņa atbalsts Latvijas pilsoniskās sabiedrības organizāciju turpmākas darbības nodrošināšanai un kapacitātes celšanai.	Daļēji izpildīts. Sabiedrības integrācijas fonds (SIF) 2023. gada nogalē apstiprinājis konkursa rezultātus lielākajā valsts finansētajā programmā nevaldības organizāciju (NVO) atbalstam – “NVO fonds”. 2024.gadā papildu 47 makro projektiem, kuru īstenošana tika uzsākta 2023.gadā un turpināsies 2024.gadā, valsts atbalstu saņems vēl 55 NVO, lai realizētu projektus, kuru mērķis ir stiprināt pilsoniskās sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un demokrātiju Latvijā.
8.4.	Atcelta iespēja Saeimas balsojumos balsot "atturoš".	Nav izpildīts.

8.5.	Izvērtēta iespēja Saeimas kārtības rullī paredzēt mehānismu likumdošanas procesa kvalitātes monitoringam.	Nav izpildīts.
8.6.	Valsts kancelejas izstrādāto noteikumu "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas dokumentu un tiesību aktu izstrādes procesā" ievērošana Saeimas darbā pēc to pieņemšanas	Nav izpildīts.
9. Trauksmes cēlēju nozīmes stiprināšana		
9.1.	Trauksmes cēlējam jāizmaksā saprātīga atlīdzība, ja trauksmes cēlēja sniegtās informācijas rezultātā gūts nozīmīgs labums sabiedrībai.	Nav izpildīts.
9.2.	Atbildības noteikšana par trauksmes celšanas sistēmas neieviešanu.	Nav izpildīts.

Informācija sagatavota: 2024. gada 4. oktobrī. Papildu informācija: ti@delna.lv.

Pārskats ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par pārskata saturu atbild biedrība "Sabiedrība par atklātību – Delna".



Kultūras ministrija



Sabiedrības integrācijas
fonds